

Opzet cohortonderzoek COOL⁵⁻¹⁸

Inleiding

In schooljaar 2007/2008 is, als voortzetting van de vroegere PRIMA- en VOCL-cohorten, een nieuw cohortonderzoek gestart. Dit onderzoek volgt leerlingen van 5 tot 18 jaar in hun schoolloopbaan door het primair en voortgezet onderwijs en het mbo. Drie aspecten van de ontwikkeling van leerlingen staan in het onderzoek centraal:

- de cognitieve ontwikkeling: kennis en vaardigheden in het Nederlands, Engels en rekenen/wiskunde;
- de ontwikkeling van sociale competenties, waaronder burgerschapscompetenties;
- de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Om de leerlingen op deze drie aspecten te volgen worden op diverse momenten toetsen en vragenlijsten afgenomen. Daarnaast wordt de gehele schoolloopbaan van de leerlingen in kaart gebracht door koppeling van de cohortgegevens aan de Onderwijsnummerbestanden. Deze bestanden worden beheerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Er zijn drie ronden van gegevensverzameling gepland, waarvan de eerste inmiddels is afgerond. In de eerste ronde (uitgevoerd in schooljaar 2007-2008) hebben leerlingen uit groep 2, 5 en 8 van het primair onderwijs en klas 3 van het voortgezet onderwijs aan het onderzoek meegedaan. In de tweede en derde ronde (2010-2011 en 2013-2014) worden deze groepen opnieuw onderzocht. Daarnaast worden ook de leerlingen in de bovenbouw van het havo en vwo en in het mbo in het onderzoek betrokken.

In schema 1 staat het tijdpad, waarin de gele arcering aangeeft dat er dataverzamelingen in de betreffende leerjaren worden uitgevoerd; de blauwe arcering geeft de 'tussenjaren' aan.

Schema 1 Tijdpad metingen COOL⁵⁻¹⁸

		'07/'08	'08/'09	'09/'10	'10/'11	'11/'12	'12/'13	'13/'14	'15/'16
primair	Lj 1								
	Lj 2								
	Lj 3								
	Lj 4								
	Lj 5								
	Lj 6								
	Lj 7								
	Lj 8								
voortgezet	Lj 1								
	Lj 2								
	Lj 3								
	Lj 4								
of mbo-1	Lj 5								
of mbo-2	Lj 6								

COOL⁵⁻¹⁸ wordt uitgevoerd door een breed consortium. Het ITS en Kohnstamm Instituut zijn verantwoordelijk voor het primair onderwijs gedeelte. Het Cito en GION nemen het voortgezet onderwijs en mbo gedeelte voor hun rekening. Het CBS is verantwoordelijk voor de koppeling van de gegevens aan de onderwijsnummerbestanden. Het onderzoek wordt gesubsidieerd door NWO/PROO.

Hieronder gaan we eerst in op de opzet van COOL⁵⁻¹⁸ in het basisonderwijs, en vervolgens op de opzet in het voortgezet onderwijs. Aan het mbo wordt in deze notitie geen aandacht besteed, omdat daar pas vanaf de tweede meting onderzoek plaatsvindt.

COOL5-18 In het basisonderwijs

COOL⁵⁻¹⁸ in het basisonderwijs is de opvolger van het vroegere Prima-cohortonderzoek. De belangrijkste verschillen tussen COOL⁵⁻¹⁸ en PRIMA zijn de volgende:

- er wordt niet meer elke twee jaar maar elke drie jaar een meting uitgevoerd;
- niet de groepen 2, 4, 6 en 8 worden onderzocht, maar de groepen 2, 5 en 8;
- er worden geen directie- en leerkrachtvragenlijsten meer afgenomen;
- er worden enkele nieuwe meetinstrumenten ingezet, zoals een meting van burgerschapscompetenties;
- leerlingen die aan COOL⁵⁻¹⁸ deelnemen, blijven in het onderzoek betrokken, óók als ze doubleren, van school veranderen of de overstap naar het voortgezet onderwijs maken. Het oorspronkelijke cohort blijft dus (zoveel mogelijk) intact.

Steekproef

Het aantal basisscholen dat aan COOL⁵⁻¹⁸ deelneemt bedraagt 550, waarvan bijna 60% ook al eerder bij Prima was betrokken. Van deze 550 scholen, vormen 400 scholen tezamen een representatieve

steekproef van alle basisscholen in Nederland, op basis waarvan algemene uitspraken over het basisonderwijs gedaan kunnen worden. Daarnaast is er een steekproef van traditionele vernieuwingscholen, en een steekproef van scholen met een oververtegenwoordiging van achterstandsleerlingen. Het aantal leerlingen dat in totaal bij het onderzoek in het basisonderwijs is betrokken bedraagt circa 38.000.

Instrumenten

De kern van het onderzoek bestaat uit toetsafnames bij de leerlingen in groep 2, 5 en 8. Alle toetsen zijn afkomstig uit het Cito-Leerlingvolgsysteem, met uitzondering van de **NSCCT**, de Niet-Schoolse Cognitieve Capaciteiten Test die alleen door leerlingen in groep 5 wordt gemaakt. Daarnaast worden diverse andere instrumenten afgenomen op het gebied van motivatie, welbevinden, persoonlijkheidskenmerken, burgerschapscompetentie en gezinskenmerken. Verder worden via de schooladministratie en via de **oudervragenlijst** achtergrondgegevens van de leerlingen verzameld, zoals leeftijd en geslacht van de leerling en het herkomstland en opleidingsniveau van de ouders, en worden via het **'Schoolinformatielijst'** enkele schoolkenmerken opgevraagd, zoals samenstelling van de leerlingpopulatie en onderwijsconcept.

Aan het eind van het schooljaar worden ten slotte nog de adviezen en Cito-scores van de leerlingen van groep 8 opgevraagd. Dit gebeurt aan de hand van het **'Uitstroomformulier'**.

Met het **'Zorgprofiel'** wordt het aantal en het type zorgleerlingen in kaart gebracht.

In het onderstaande schema zijn de instrumenten op een rijtje gezet.

Schema 2 Overzicht instrumenten in het basisonderwijs

	Groep 2	Groep 5	Groep 8
Cito	<ul style="list-style-type: none"> Taal voor Kleuters Ordenen 	<ul style="list-style-type: none"> Rekenen/Wiskunde M5 Leeswoordenschat E5 Drie-Minuten-Toets Begrijpend Lezen 1 	<ul style="list-style-type: none"> Rekenen/Wiskunde M8 Leeswoordenschat M8 Drie-Minuten-Toets Begrijpend Lezen 4
Overig leerling		<ul style="list-style-type: none"> Leerlingvragenlijst Capaciteitentest (NSCCT) 	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingvragenlijst (incl. burgerschapsvragenlijst)
Overig leerling	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingprofiel Oudervragenlijst Zorgprofiel 	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingprofiel Oudervragenlijst Zorgprofiel 	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingprofiel Oudervragenlijst Zorgprofiel Uitstroomformulier
Overig school	<ul style="list-style-type: none"> Schoolinformatielijst 		

De **'Leerlingvragenlijst'**, die door de leerlingen uit groep 5 en 8 wordt ingevuld, is een vragenlijst met betrekking tot hun motivatie voor school. De vragen gaan over:

- het welbevinden in relatie met de leerkracht;
- het welbevinden in relatie met medeleerlingen;
- het cognitief zelfvertrouwen;
- de taakmotivatie (de mate waarin leerlingen gericht zijn op het ontwikkelen van hun vaardigheden, op leren en het begrijpen van schoolwerk).

In groep 8 wordt daarnaast nog de vertaalde versie van de *Inventory of School Motivation* afgenomen, met de volgende vier dimensies:

- Bekwaming (mastery)
- Prestatie (performance)
- Sociaal (social)
- Extrinsiek (extrinsic)

Verder vullen de leerlingen in groep 8 de vragenlijst **'Burgerschapscompetenties'** in. Dit instrument is bedoeld voor het meten van burgerschapscompetenties voor jongeren van 11 tot 16 jaar. In het meetinstrument is het begrip 'competentie' uiteengelegd in vier componenten:

- kennis;
- reflectie;
- vaardigheden;
- attituden.

Het begrip burgerschap is geoperationaliseerd aan de hand van vier centrale sociale taken:

- democratisch handelen;
- maatschappelijke verantwoordelijkheid;
- omgaan met conflicten;
- omgaan met verschillen.

Elk van deze vier taken is nader gedefinieerd, in algemene zin en voor de vier componenten afzonderlijk.

Het zogenaamde **'Leerlingprofiel'** wordt voorgelegd aan de leerkrachten van de groepen 2, 5 en 8. Hierin kunnen zij hun mening geven over elke leerling uit hun klas met betrekking tot:

- de leerlingprestaties;
- het gedrag;
- de relatie met de leerling;
- de achtergrond van de leerling;
- zorg en andere onderwijskundige bijzonderheden;
- het karakter van de leerling.

Voor een gedetailleerde beschrijving van de instrumenten en gemeten variabelen verwijzen we naar het onderzoeksplan en het technische rapport. Dat is te downloaden via onderstaande link:

<http://www.cool5-18.nl/pdf-bestanden/Cohortonderzoek%20COOL5-18.pdf>

Oplevering data

Het 'hoofdproduct' van het cohortonderzoek bestaat uit gevulde en goed toegankelijke databestanden, die voor allerlei onderzoek en voor verschillende onderzoekers van nut is. Na afronding van elke dataverzamelingsronde verschijnt een technisch rapport waarin gegevens over de steekproef, de respons, de dataverzameling, de instrumenten, de cleaning van bestanden en de constructie van samengestelde variabelen worden beschreven. Het technisch rapport over de eerste COOL⁵⁻¹⁸-meting is eind 2008 opgeleverd. Begin 2009 zijn de bestanden aan DANS overgedragen en zijn ze beschikbaar gekomen voor derden.

COOL5-18 in het voortgezet onderwijs

COOL⁵⁻¹⁸ in het voortgezet onderwijs is de opvolger van de vroegere VOCL-cohortonderzoeken. De meting van COOL⁵⁻¹⁸ in VO-3 was erop gericht om zoveel mogelijk van de leerlingen die drie jaar eerder aan de PRIMA-meting in groep 8 van het basisonderwijs hadden deelgenomen “op te pakken” in de derde klas van het voortgezet onderwijs. De betreffende leerlingen kunnen worden aangeduid als targetleerlingen. De werving van VO-scholen voor de deelname aan de COOL-meting was er dus op gericht het aantal target leerlingen te maximaliseren. Het totale VO-3 bestand bevat 8884 leerlingen, die aan minstens één van de in totaal negen onderdelen van dataverzameling hebben deelgenomen. Van het totale aantal leerlingen kunnen er ruim 750 aangemerkt worden als targetleerling.

Schema 3 geeft een overzicht van de onderdelen die in het VO afgenomen worden.

Schema 3 Overzicht instrumenten in het VO

	Havo/Vwo	KB en GT	BB
Toetsen	<ul style="list-style-type: none">• Wiskunde• Begrijpend lezen• Werkwoordspelling• Woordenschat• Engels• Capaciteitentest (NSCCT)	<ul style="list-style-type: none">• Wiskunde• Begrijpend lezen• Werkwoordspelling• Woordenschat• Engels• Capaciteitentest (NSCCT)	<ul style="list-style-type: none">• Wiskunde• Begrijpend lezen• Werkwoordspelling• Woordenschat• Engels• Capaciteitentest (NSCCT)
Vragenlijsten	<ul style="list-style-type: none">• Leerlingvragenlijst• Burgerschap	<ul style="list-style-type: none">• Leerlingvragenlijst• Burgerschap	<ul style="list-style-type: none">• Leerlingvragenlijst• Burgerschap
Overig	<ul style="list-style-type: none">• Oudervragenlijst	<ul style="list-style-type: none">• Oudervragenlijst	<ul style="list-style-type: none">• Oudervragenlijst

Op de toetsen en de capaciteitentest is het resultaat in principe per toets één score die in het bestand echter in verschillende gedaantes voorkomt. Aanbevolen wordt om voor de vijf toetsonderdelen gebruik te maken van de zogenaamde bankscores. De oudervragenlijst bestond uit twee delen. Het eerste deel was identiek aan het eerste onderdeel van de oudervragenlijst die ook in het basisonderwijs is afgenomen. Dit onderdeel levert onder andere enkele demografische variabelen. Het tweede deel van deze vragenlijst was specifiek voor het voortgezet onderwijs. Het bestand bevat de volgende variabelen:

- twee schalen over de opvoedstijl van de ouders
- vier vragen over de waarneming van de ouders van de tijdsbesteding van hun kind aan schoolse aangelegenheden
- twee vragen over de waarneming van de ouders van het eventuele spijbelgedrag van hun kind

Het burgerschapsinstrumentarium is identiek aan de in het groep 8 van het basisonderwijs afgenomen schalen voor burgerschapscompetenties. Het bestand bevat zowel hoofdschalen als deelschalen. In de leerlingvragenlijst, ten slotte, is een vrij groot aantal concepten opgenomen die vooral het motivationele en/of het sociaal-emotionele domein betreffen:

- welbevinden met docenten
- FFPI: 'big five' persoonlijkheidsfactoren
- sociale schoolbeleving
- welbevinden met klasgenoten
- commitment aan school
- ISM: Inventory of School Motivation (acht subschalen)
- self-efficacy
- vrienden/vriendinnen
- taakoriëntatie
- lestijd, huiswerktijd en spijbelen
- waargenomen autonomie

Het VO-bestand ook enkele achtergrondvariabelen die niet via de oudervragenlijst maar via de scholen zijn verkregen:

- het klastype waarin de leerlingen zaten
- de sector of het profiel van de leerlingen
- de sekse van de leerlingen
- de leeftijd van de leerlingen

Het totale COOL⁵⁻¹⁸ VO-3 bestand is overgedragen aan DANS en aan het CBS. CBS heeft het bestand opgenomen in een beveiligde 'omgeving', waarbinnen het mogelijk is een koppeling te maken met andere CBS bestanden, met name ook de Onderwijsnummerbestanden. Voor een uitvoerige documentatie van het bestand verwijzen we naar technisch rapport (Zijsling e.a., 2009) en het basisrapport (Kuyper e.a., 2010).